

EU:n epävirallinen kilpailukykyneuvosto (avaruus) 6.-7.11.2023

EU:n epävirallinen kilpailukykyministerikokous (avaruus) järjestetään Espanjan Sevillassa 6.-7.11.2023. Sen yhteydessä järjestetään myös Euroopan avaruusjärjestö ESA:n epävirallinen ministerikokous sekä epävirallinen EU:n ja ESA:n yhteiskokous. Suomea kokouksessa edustaa elinkeinoministeri Wille Rydman. Epävirallisissa ministerikokouksissa ei tehdä päätöksiä.

Kokouksessa keskustellaan EU:n avaruusjärjestelmien resilienssin parantamisesta, EU:n teknologisesta omavaraisuudesta sekä avaruuteen pääsyn turvaamisesta. Puheenjohtaja on valmistellut etukäteen taustapaperin ministereiden keskustelua varten.

Suomi kannattaa avaruuspohjaisten palveluiden saatavuuden varmistamista, avaruustoiminnan turvallisuutta ja avaruuden tilannetietoisuutta parantavia toimia. Suomi korostaa, että johdonmukainen ja yhteinen eurooppalainen avaruuspolitiikka tukee avaruusalan eri toimijoiden välistä järjestelmällistä yhteistyötä alan eurooppalaisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi globaalissa toimintaympäristössä

Suomi katsoo, että Euroopan itsenäinen pääsy avaruuteen on tärkeä, eurooppalaisen avaruusstrategian sekä EU:n ja ESA:n yhteinen tavoite.

Asialista:

- EU:n avaruusjärjestelmien resilienssin parantaminen
- EU:n teknologinen omavaraisuus
- EU:n avaruuteen pääsyn turvaaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö

Perusmuistio

EU/757/2023-TEM-5

Tero Vihavainen

23.10.2023

Epävirallinen kilpailukykyneuvoston kokous 6.-7.11.2023 Sevilla: Avaruus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n epävirallisessa kilpailukykyministerikokouksessa käydään poliittisen tason keskustelu EU:n avaruusjärjestelmien resilienssin parantamisesta, EU:n teknologisesta omavaraisuudesta sekä avaruuteen pääsyn turvaamisesta. Puheenjohtajamaa Espanja on toimittanut keskustelulle lyhyen taustapaperin.

EU-ESA-yhteiskokouksessa käydään poliittisen tason keskustelut puheenjohtajien valmisteleminen kysymysten pohjalta. Teemoina ovat avaruuden hyödyntäminen kestävien politiikkatavoitteiden edistämiseksi sekä kilpailun lisääminen innovatiivisilla hankinnoilla.

ESA:n epävirallisessa ministerikokouksessa ESA:n pääjohtaja tulee esittämään Euroopalle tavoitteita vihreän ja kestäväen tulevaisuuden, avaruuteen pääsyn ja avaruustutkimuksen osalta.

Suomen kanta

EU:n omavaraisuutta avaruuteen liittyen tulee kehittää muun muassa edistämällä autonomista pääsyä avaruuteen, varmistamalla kriittisten komponenttien saatavuus ja parantamalla järjestelmien suojausta. (UTP 27/2023 vp)

Avaruuden toimintaympäristö mukaan lukien sen kyberulottuvuus, on yhä tärkeämpi turvallisuustoimijoiden lisäksi myös maanpuolustukselle. Suomi kannattaa avaruus pohjaisten palveluiden saatavuuden varmistamista, avaruustoiminnan turvallisuutta ja avaruuden tilannetietoisuutta parantavia toimia. (UTP 27/2023 vp)

Avaruusohjelman infrastruktuurin suojaaminen on tärkeää. Esimerkiksi maa-asemien turvallisuuden parantamiseen liittyvät toimet ovat kannatettavia. Samoin datan siirron turvaaminen maa-asemilta kansallisiin yhteyspisteisiin ja loppukäyttäjille on huomioitava.

Fyysisen turvallisuuden ja tietoturvallisuuden lisäksi riittävän satelliittidatan vastaanottokyvyn varmistaminen on yhä tärkeämpää tulevaisuudessa. (UTP 27/2023 vp)

Suomi suhtautuu alustavasti myönteisesti Euroopan puolustusrahaston, EU:n avaruusohjelman ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelman väliseen yhteiseen ohjelmasuunnitteluun, jotta voidaan vauhdittaa avaruusjärjestelmien häiriönsietokyvyn kannalta tärkeiden suorituskykyjen kehittämistä. (UTP 27/2023 vp)

Suomi korostaa, että johdonmukainen ja yhteinen eurooppalainen avaruuspolitiikka tukee avaruusalan eri toimijoiden välistä järjestelmällistä yhteistyötä alan eurooppalaisen kilpailukyvyn vahvistamiseksi globaalissa toimintaympäristössä. (E 131/2021 vp)

Suomi pitää tärkeänä, että eurooppalaisen avaruuspolitiikan keinoin rohkaistaan teollisuutta uudistumaan säilyäkseen kansainvälisessä kilpailussa edelläkävijänä. (E 131/2021 vp)

Suomen kannalta on oleellista, että strategian toteuttamiseen tähtäävät toimet edistävät pienten ja keskisuurten yritysten pääsyä osaksi eurooppalaisia puolustus-, turvallisuus- ja avaruusalan tuotantoketjuja. On myös tärkeää, että teknologian vientiä EU:n ulkopuolelle valvotaan ja tehdään EU:n intressien mukaisesti. (UTP 27/2023 vp)

Suomi katsoo, että Euroopan itsenäinen pääsy avaruuteen on tärkeä, eurooppalaisen avaruusstrategian sekä EU:n ja ESA:n yhteinen tavoite. Suomelle on tärkeää, että suomalaiset toimijat voivat laukaista omat satelliittinsa kustannustehokkaasti ja ilman turhia viivästyksiä. Tämän vuoksi Euroopassakin tulisi edistää piensatelliittien kustannustehokasta laukaisukykyä ja laukaisusektoria on kannustettava uudistumaan globaalin kilpailukyvyn varmistamiseksi. Suomi korostaa kuitenkin, että EU:n toimien ei tule olla päällekkäisiä Euroopan avaruusjärjestön toimenpiteiden kanssa. (E 131/2021 vp)

Suomi pitää tärkeänä avaruusturvallisuuteen ja kestävään avaruustoimintaan tähtääviä tavoitteita ja toimenpiteitä, mutta suhtautuu varauksellisesti aloitteeseen, jossa toteuttamismuotona olisi jäsenmaiden lainsäädännön lähentämiseen tai yhdenmukaistamiseen tähtäävä EU-lainsäädäntö. Komissio ei ole vielä tarkentanut mitkä sektorit ja niiden toiminnot katsotaan kuuluvan "avaruuden sisämarkkinoihin" tai "avaruusinfrastruktuuriin" tulevassa avaruuslakialoitteessa. Esimerkiksi komission mahdollisten uusien maa-asemien turvallisuuden parantamiseen liittyvien säädösehdotusten tarkoituksenmukaisuus ja suhde jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvaan kansalliseen turvallisuuteen voidaan arvioida vasta kun ne ovat käytettävissä. (UTP 27/2023 vp)

Suomen kanta ehdotuksista EU:n monivuotista rahoituskehystä 2021-2027 koskevaksi välitarkistukseksi on muodostettu valtioneuvoston selvityksissä (E 17/2023 vp, U36/2023 vp, U38/2023 vp ja U41/2023 vp).

Pääasiallinen sisältö

Kilpailukykyministerikokous (avaruus)

Avaruusjärjestelmät ovat muodostuneet välttämättömiksi kansalaistemme hyvinvoinnille, taloudellisen kilpailukykyämme edistämiseksi ja yhteiskuntamme kokonaisturvallisuuden lisäämiselle. Euroopan unioni, sen jäsenvaltiot ja teollisuus ovat kehittäneet avaruusjärjestelmiä, jotka tarjoavat peruspalveluita päivittäisessä elämässämme, kuten telekommunikaatiossa, maan havainnoinnissa ja satelliittinavigaatiossa. Niiden

ratkaiseva rooli turvallisuuden, resilienssin, kilpailukyvyn ja kestäväen kasvun mahdollistajana on nostanut avaruuden EU:n strategisen autonomian eturintamaan.

EU:n avaruusohjelman komponentit edustavat maailman kärkeä avaruusdatan ja – palveluiden tuottamisessa. Satelliittinavigointiohjelman Galileo- ja EGNOS-järjestelmät tarjoavat huippulaadukasta sijainti- ja aikatietoa laajasti eri toimialoille. Copernicus-maahavainnointijärjestelmä tarjoaa laajan valikoiman palveluita ilmakehän, meren, maan, ilmastonmuutoksen tutkimukselle sekä turvallisuus- ja pelastusviranomaisille. Nämä lippulaivahankkeet tukevat EU:n puhtaan siirtymän, digitalisaation, resilienssin ja turvallisuuden strategisia tavoitteita. Lisäksi EU on käynnistänyt turvallisen satelliittilaajakaistan IRIS2-ohjelman.

Yhteiseurooppalaisen panostuksen lisäksi jäsenvaltioiden kansalliset avaruusohjelmat ja eurooppalaisten yritysten merkittävä panostus edistävät eurooppalaisten avaruustuotteiden ja -palveluiden markkinointia maailmanlaajuisesti.

Viime vuosina on vahvistunut joukko riskejä, jotka uhkaavat eurooppalaisen avaruusinfrastruktuurin kehitystä ja toimintaa sekä lopulta Euroopan unionin kykyä hyödyntää itsenäisesti avaruutta, mikä heikentää komission näkemyksen mukaan sen yleistä strategista autonomiaa.

- Avaruusesineiden määrän voimakas kasvu ja avaruuden vastuuton käyttö kasvattavat avaruusromun määrää
- Kriittisten teknologioiden saatavuus sekä puutokset avainkomponenttien ja – materiaalien saatavuudessa ovat uhkia, jotka voivat vaikuttaa vakavasti eurooppalaisten avaruusjärjestelmien kehittämiseen. Nämä uhat ovat pahentuneet erityisesti viime vuosina geopoliittisten jännitteiden kasvaessa, mutta myös globaalien toimitusketjujen häiriöiden seurauksena pandemian aikana.

EU:n turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategia, joka julkaistiin maaliskuussa 2023, ehdottaa useita toimia, jotka keskittyvät seuraaviin näkökohtiin: 1) avaruusuhkien analysoiminen, 2) avaruusjärjestelmien ja -palveluiden resilienssin ja suojaamisen vahvistaminen EU:ssa, 3) avaruusuhkiin vastaaminen, 4) avaruuden käytön tehostaminen turvallisuuden ja puolustuksen alalla ja 5) kumppanuudet avaruuden vastuullisen käytön edistämiseksi.

EU on ehdottanut kahta pilottiprojektia vahvistaakseen avaruussektorin hyödyntämistä puolustustarkoituksiin: 1) EU:n yhteinen avaruusliikenteen hallinnan (Space traffic management, STM), 2) Viranomaispalvelun rakentaminen Copernicus-maahavainnointijärjestelmään.

Euroopan komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto äskettäin julkaistusta Euroopan taloudellisen turvallisuuden strategiasta keskittyi riskien minimoimiseen ja ehdotti perusteellista taloudellisen turvallisuuden riskien arviointia sekä toimintatapaa niiden lieventämiseksi. Tämä tapahtuu EU:n kilpailukyvyn edistämisen, politiikkatoimien ja laajan kumppaniverkoston vahvistamisen kautta.

Tällä hetkellä EU:lla ei ole autonomista pääsyä avaruuteen sen kantorakettiohjelmien kriisin vuoksi. EU:n itsenäisen avaruuteen pääsyn varmistamiseksi tulevaisuudessa tarvitaan muutoksia nykyisten ohjelmien hallinnointiin. EU:n ja jäsenmaiden tulee toimia ankkuriasiakkaina laukaisupalveluille ja toteuttaa hankinnat innovatiivisen menettelyn kautta yksityiseltä sektorilta.

Puheenjohtaja on toimittanut seuraavat kysymykset keskustelua varten:

1. *EU:n avaruusjärjestelmien resilienssin parantaminen*
Mitä EU:n ja jäsenmaiden tulisi tehdä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä parantaakseen EU:n avaruuskäytönsä ja strategisten palveluiden resilienssiä ja saatavuutta? Miten voimme suojata satelliittijärjestelmiämme turvataksemme strategisten järjestelmien saatavuuden viranomaisille, teollisuudelle ja kansalaisille?
2. *EU:n teknologinen omavaraisuus*
Miten EU voi parantaa avaruustoimialan teknologista omavaraisuutta ja pienentää riippuvaisuuksia toimitusketjuissa? Miten EU voi tehostaa avaruusjärjestelmien hyödyntämistä kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa?
3. *EU:n avaruuteen pääsyn turvaaminen*
Mitä EU:n tulisi tehdä omavaraisen avaruuteen pääsyn turvaamiseksi? Miten voimme vahvistaa eurooppalaisia kantorakettiohjelmia ja niiden maajärjestelmiä? Miten voimme tulevaisuudessa toteuttaa tarvelähtöisen ja kilpailullisen lähestymistavan Euroopassa?

EU:n turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategian puitteissa komissio on tekemässä aloitteen EU:n yhteisestä avaruuslainsäädännöstä, jonka tavoitteena on suojella kansallisia turvallisuusetuja ja tarjota puitteet, joiden avulla voitaisiin parantaa yhdessä avaruusjärjestelmien ja –palvelujen häiriönsietokykyä EU:ssa.

EU-ESA-yhteiskokous

EU:n ja ESAn epävirallisessa yhteiskokouksessa keskustellaan siitä, miten EU voi parhaiten edistää eurooppalaisia kestävä ja vihreän siirtymän poliittisia tavoitteita ja miten varmistetaan Euroopan suunnannäyttäjäroolin maan ja ympäröivän avaruuden turvaamisessa tuleville sukupolvien käyttöön. Yksityisen sektorin roolin kasvaminen avaa keskustelun, miten eurooppalaisen avaruussektorin innovaatiopotentiaalia voidaan vahvistaa julkisen sektorin hankinnoin.

Osallistuvia ministereitä pyydetään keskustelemaan kahdessa sessiossa:

1. *Avaruustoiminnan hyödyntäminen kestävä ja vihreän siirtymän poliittisissa tavoitteissa*
Millaisia poliittisia-, lainsäädäntö- ja ohjelmatoimia tarvitaan EU:lta, ESAlta ja jäsenmailta avaruustoiminnan potentiaalin täyteen hyödyntämiseen eurooppalaisten kestävä ja vihreän siirtymän tavoitteiden edistämiseksi maassa ja ympäröivässä avaruudessa? Kun huomioidaan Copernicus-ohjelman keskeinen rooli EU:n Green Deal –aloitteelle, mukaan lukien nettonollateollisuutta koskeva säädös, mitkä ovat mahdolliset vaihtoehdot vastata ohjelman nykyisiin rahoitustarpeisiin ja hyödyntää sen kaikki mahdollisuudet?
2. *Kaupallistamisen tukeminen kilpailullisten ja innovatiivisten hankintojen avulla*
Millä eurooppalaisen avaruussektorin alueilla voidaan tehokkaimmin tukea kaupallistamisen kasvua kilpailullisilla ja innovatiivisilla hankintamenettelyillä? Mitä konkreettisia toimia tarvitaan yksityisen sektorin osallistumisen vahvistamiseksi eurooppalaisen avaruustoiminnan eri osa-alueilla? Mitä seurauksia ja hyötyjä olisi EU:n, ESAn ja jäsenmaiden julkisen sektorin toimimisesta ankkuriasiakkaina avaruusjärjestelmien ja laukaisupalveluiden hankinnoissa?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Art.189 SEUT

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta, kirjallinen käsittely, 2.-3.11.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta, kirjallinen käsittely, 3.11.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

EU:n avaruusohjelmaa koskeva asetus tuli voimaan 12.5.2021. Avaruusohjelmaan kuuluvat navigaationsatelliittijärjestelmä Galileo, alueellinen satelliittinavigointijärjestelmä EGNOS ja maanhavainnointijärjestelmä Copernicus sekä jatkossa myös avaruuden tilannekuvaa tuottava Space Situational Awareness sekä viranomaisten turvallinen viestintäpalvelu Govsatcom. Lisäksi EU on käynnistänyt turvallisen satelliittilaajakaistan IRIS2-ohjelman. Budjettikaudelle 2021-2027 avaruusohjelman rahoitus on 13,2 miljardia euroa vuoden 2018 hinnoin. IRIS2-ohjelman budjetti on noin 6 miljardia euroa 2023-2027. Avaruusohjelmaa hallinnoi Euroopan komission puolustusteollisuuden ja avaruuden pääosasto, DG DEFIS (Defence Industry and Space), jonka pääjohtaja on Timo Pesonen.

EU julkaisi puolustuksen ja turvallisuuden avaruusstrategian maaliskuussa 2023. Strategiassa käsitellään avaruushätkäkymiä, EU:n avaruusjärjestelmien ja -palveluiden resilienssin ja suojan parantamista, avaruushätkä vastauksista, avaruuden tehokkaampaa hyödyntämistä turvallisuudessa ja puolustuksessa sekä kumppanuuksia vastuullisen toiminnan edistämiseksi ulkoavaruudessa. EU:n avaruusohjelman siviililuonteeseen strategia ei tuo muutoksia.

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Tero Vihavainen, johtava asiantuntija, tero.vihavainen(at)gov.fi, 040 824 0982

Jonna Lehtinen, kehittämisspäällikkö, jonna.lehtinen(at)gov.fi, 050 562 7355

Paula Laine-Nordström, EU-erityisasiantuntija, paula.laine-nordstrom(at)gov.fi, 050 473 6823

VAHVA-tunnus

EU/757/2023

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet